

KULTURNÍ ČASOPÍSEK

KINO PORTYČ

GALERIE PORTYČ

DIVADLO FRÁNI ŠRÁMKA

KULTURNÍ DŮM

SENIOR POINT

LETNÍ KINO

VENKOVNÍ AKCE

TROJICE SPECIÁL

77
PÍSEK SLAVÍ

SLOVO ÚVODEM



V tomto vydání ČasoPísku vás provedeme další zajímavou historickou stavbou, která je součástí našeho píseckého kulturního dědictví. Nalézá se v části Písku, kde původně stávala nejstarší písecká nemocnice. Ta přiléhala ke hřbitovní zdi a vcházelo se do ní rovněž ze hřbitova... (snad aby pacienti špitálu měli jasnou vyhlídku na své uzdravení).

A právě v těchto místech již téměř půl tisíciletí stojí hřbitov a kostel původně zasvěcený Svaté (Nejsvětější) Trojici*. Sakrálním účelům sloužil do 70. let minulého století, kdy jej do vlastnictví získalo tehdejší Okresní muzeum v Písku, které kostel přeměnilo na koncertní a výstavní síň. Dřívější trudný účel hřbitovní svatyně byl tak nahrazen o poznání radostnějším místem pro setkávání se s hudbou, výtvarným uměním, ale také třeba s páry do manželství zde vstupujícími za zvuků místních unikátních varhan.

Než vám dnešní podobu Trojice představíme na dalších stránkách, vězte, že její historie je opředena i temným tajemstvím vampyristického pohřbívání. Pod podlahou kostela byl při průzkumu nalezen nebožtík s vyvrácenou lebku a zčásti vytrhanými zuby. Pohřeb nese jasné znaky vampyristické pověry, kdy pozůstalí vykroutili pohřbenému hlavu, aby jím nemohl škodit. V hrobě odpočívá zřejmě některý z francouzských důstojníků, kteří v roce 1741 při „okupaci“ města podlehlí epidemii.

Dnes už se zde samozřejmě nepohřbívá a rozsáhlou úpravou na konci 70. let vznikl pietní park, kde se můžeme prostřednictvím 88 označených hrobů dozvědět mnoho zajímavého o osobnostech Písecka, které zde byly zejména v předminulém století pohřbeny.

* v křesťanském pojetí trojedinosti otec—syn—duch svatý, nejedná se tedy o gastronomický pojem Svaté trojice — tedy směsí krájené cibule, papriky a celeru

TROCHA HISTORIE...

Kostel byl roku 1576 zbudován ve značné části z prostředků píseckých měšťanů ve slohu doznívající pozdní gotiky s některými renesančními prvky. Stal se tak součástí městského hřbitova, založeného již roku 1549, kdy král Vladislav II. věnoval městu zahradu spolu se sousedním mlýništěm. Se založením hřbitova byl nejprve vystavěn malý dřevěný kostelík a v jihovýchodní části hřbitova v roce 1575 zděná zvonice. V roce následujícím byl dřevěný kostelík nahrazen důstojnějším hřbitovním kostelem. Tomu, že kostelu předcházela menší stavba, naznačují i výsledky archeologického výzkumu z roku 1980.

Místo se stalo centrem zádušních bohoslužeb. Bylo vyhledávaným pohřebišťem představitelů města a šlechty. Náhrobníky jsou dnes umístěny ve zvonici. Patro zvonice je přístupné vnějším dřevěným krytým schodištěm. Pro zvonici známý zvonař Brikcí z Cinperka také ulil zvon (dnes se tento zvon nachází ve věži klášterního kostela). Přízemí zvonice původně sloužilo jako kaple Proměnění Páně, pod její podlahou byla krypta. Při opravě v roce 1995 zde bylo nově rozmístěno několik nejstarších náhrobních desek.



Jasná zmínka o založení je ostatně skvěle patrná přímo nad bočním (jižním) vchodem do kostela. Ten je ozdoben renesančním portálem, v jehož horní části dva „delfini“ zdvihají ve vavřínovém věnci městský znak (povšimněte si, že lev skáče opačně než je na českých znacích obvyklé) a pod ním je vytesán nápis:

„LĚTA 1549 TOTO MÍSTO K POHŘBU TĚL MRTVÝCH JEST VYVOLENO, TENTO PAK KOSTEL ZALOŽENA A STAVĚN JEST VE JMĚNU SVATÉ A POŽEHNANÉ TROJICE LĚTA 1576“

EXTERIÉR



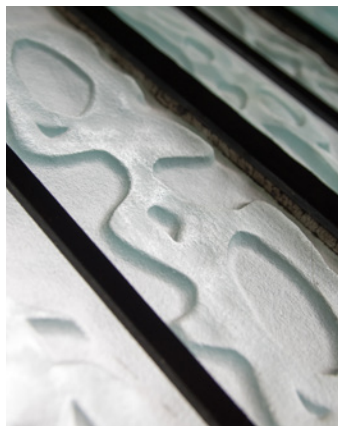
Fotografie ze sbírky Prácheňského muzea a současný stav...

Co se týče základní stavby kostela, jedná se o pozdně gotickou budovu o přibližném půdorysu 19×10 metrů. Kompozice je ve své podstatě jednoduchá — s jedinou podélnou lodí a pětibokým kněžištěm. Sakristie byla přistavěna později, celková délka kostela tak vzrostla na 27 metrů. Kostel má pouze sanktusníkovou zvoničku — věžku, jejíž nejvyšší bod prý dosahuje výšky 30 metrů.

Vzhledem k tomu, že vnější podoba kostela je krom již zmíněného renesančního portálu poměrně prostá, může se náš zrak upnout na „moderní“, ale ke gotické stavbě skvěle ladící čtyřery dřevěné dveře, jenž byly vytvořeny akademickým sochařem Janem Pichlem při adaptaci kostela na koncertní síň v druhé půli 70. let. Je jistě zajímavé, jak plastický dekor všech bočních vchodů připomíná dnes již kultovní hliníkový obklad pražské metra. Všímavější pozorovatel pak najde ještě drobné ptačí motivy. Gotická okna pak korunují vkusné čiré vitráže z leptaného skla z roku 1975 od Jana Čísařovského, které nejlépe vyniknou při pohledu z venku za šera během nasvícení interiéru (viz titulní fotografie Časopísku).



Okna s vitrážemi z leptaného skla...



Autorem výtvarného řešení dveří z roku 1976 je sochař Jan Pichl.



Dveře s plastickými dekory (boční vchod, sakristie a kůr)...



Drobné ptačí detaily dveří...

INTERIÉR



Uvnitř můžeme obdivovat nejen hvězdicovou valenou klenbu...

... má dvě pole se čtveřicími štukovanými žebry.



V renesanci byla žebra odzobena motivem vln a niky listovcem.



Při posledním restaurování byla tato výzdoba obnovena.

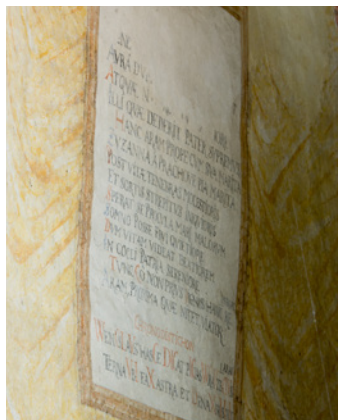


Původní stav interiéru hřbitovního kostela | Archiv Prácheňského muzea

Přeměna hřbitovní svatyně na „svatyni“ věnovanou kultuře proběhla na přelomu 70. a 80. let. Většina mobiliáře byla tehdy umístěna do depozitářů a část do expozic muzea. Výtvarné řešení interiéru v tu dobu již bývalého kostela měl na starost architekt V. Novák. Během rekonstrukce byla na severní straně kněžiště objevena pod omítkou malba z předbřlohorské doby. Autorem veršů byl humanista a bakalář Karlovy univerzity Václav Vroutecký, písecký městský radní, který si tento náhrobní nápis nechal zhotovit v roce 1617 hned vedle nového oltáře, před kterým měl být i posléze pohřben.

Vzhledem k událostem té doby musel ovšem po dobytí města císařskými vojsky uprchnout do Prahy, kde i v roce 1619 zemřel a byl pohřben. Nápis byl pak vzhledem k nesouladu autora s tehdy vládnoucí náboženskou doktrínou částečně otlučen a zakryt novou omítkou.

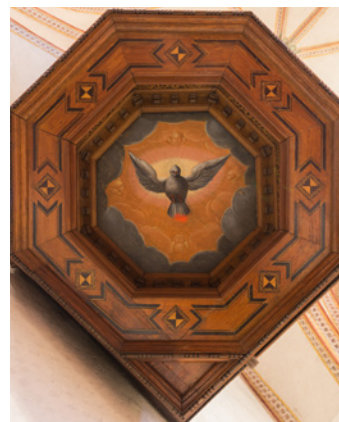
Na levé straně síně je umístěna bohatě intarzovaná renesanční kazatelna, kterou původně děkanskému kostelu věnoval don Martin Huerta. Sem byla přenesena v roce 1715.



Renesanční malby nalezené a obnovené v 80. letech.



Renesanční kazatelna.



Intarzie a další „ptačí“ detail...

Na středním levém piliři visí další památka, tentokrát z roku 1603, kterou je bronzový epitaf píseckého primase Samuela Radimila Horského.

Přeměna temného, hřbitovního kostela na návštěvníky pozitivně působící „chrám kultury“ byla zajisté nelehká, ale díky použití světlých materiálů (dřeva, obkladů, dlažby) a skleněných prvků (vitráže a paravany) došlo k prosvětlení interiéru a jeho celkovému vizuálnímu sjednocení.

Epicentrem všech pohledů se stávají v bývalém kněžišti umístěné varhany, jejichž původním majitelem nebyl nikdo jiný, než světoznámý cestovatel a vášnivý hráč na varhany Jiří Hanzelka. O těch se dočtete na následujících stránkách.

V loňském roce se díky náročné práci restaurátorů povedlo uvést do původního stavu i jeden z barokních oltářů, který byl tak téměř po 40 letech postaven na své bývalé místo. Návštěvníkům koncertní síně je tak umožněno během kulturních akcí na vlastní oči pozorovat kontrast mezi vizuální čistotou až strohostí designu druhé poloviny 20. století a zdobnou barokní pompézností.



Latinský epitaf S. R. Horského.



Restaurovaný barokní oltář.



První varhanní koncert v Trojici 18. 12. 1983 | Archiv Prácheňského muzea

Varhany jsou právem označovány za královský nástroj a jako takové jsou nejsložitějším hudebním nástrojem vůbec. Každé varhany se navíc staví — konstruuji přímo na „své místo“, takže z tohoto hlediska jsou všechny jedinečné. Ale ne všechny varhany jsou navíc unikátní svým příběhem, jako ty naše...

Jiřího Hanzelku zná snad každý „Čechoslovák“. Byl nejen jedním ze světoznámé spisovatelско-cestovatelské dvojice Hanzelka & Zikmund, která svými knihami ovlivnila statisíce lidí a některým tak doslova změnila život, Jiří Hanzelka byl ale také aktivním milovníkem hudby a té varhanní zvlášť. Do pražské vily si nechal postavit koncem 60. let vlastní nástroj, navržený varhanním virtuosem, varhanním a varhanářským expertem, hudebním pedagogem a skladatelem, profesorem Jiřím Reinbergerem.

Třímanuálové klasické píšťalové varhany opus 3340 představovaly tu nejvyšší kvalitu, kterou v té době dosáhla firma Rieger—Kloss z Krnova, špičkové jsou i jazyky Giesecke, tehdy dovezené ze západního Německa. Jenže přišlo pražské jaro 1968 a Hanzelka se jako symbolická postava tohoto protestu stal jedním z terčů komunistické nenávisti. Živitel rodiny s dvěma dětmi se z důvodu komunistické zlovůle dostal do finančních nesnází, a první, co mu umožnilo důstojně o blízké pečovat, byl prodej jeho milovaných varhan.

A tak se koupí roku 1983 ocitly v majetku města Písku a byly upraveny a osazeny do písecké Trojice. Velkou práci zde odvedli otec a syn Hegerové z Hořovic u Berouna a slavnostní



„Hanzelkovy varhany“ v současné době...

první koncert zde za přítomnosti Jiřího Hanzelky odehrál profesor Milan Šlechta.

Na stěhování varhan vzpomíná Ing. Miroslav Heger, který je s nástrojem spjatý od jeho usazení a do dnešních dnů se stará o jeho údržbu:

„Tyto varhany jsme skutečně stěhovali a přestavovali. Hanzelkovi měli tehdy varhany ve své vile a Ing. Hanzelka byl ničen bývalým režimem a byl už zcela bez peněz. Podařilo se mu sehnat kupce a měly být instalovány do měsíce ve svatotrojickém kostele v Písku tak, že vzdušnice s prospektovými píšťalami budou ležet na zemi místo oltáře a vzduchotechnika se probourá do sakristie. Náš projekt oproti tomu předpokládal stavbu nové varhanní skříně, dole vzduchotechnika a varhanní stroj začínal až ve výši 250 cm. To znamenalo nejen vyšší náklady, ale zcela změnit časový průběh prací a hlavně překopat všechny podmínky tehdejšího kolotoče smluv a utajování. Hanzelkovi se sice řešení líbilo, ale okolnosti, že prý už nezmění. Asi za týden však dokázal nemožné a šli jsme do toho. Za tři týdny v květnu byly varhany přestěhovány a od září do listopadu trvala stavba. Hanzelka byl výsledkem nadšený, protože varhany v nové podobě v koncertní síni vyzněly samozřejmě oproti dřívějšíku ve vile podstatně lépe, akustika je ten nejlepší varhanní rejstřík.

Při velké povodni v roce 2002 vlétla do kostela obrovská vlna vody, všechno smetla a hladina vody se zastavila deset centimetrů pod vzdušnicemi varhan, takže se zničil jen hrací stůl a měchy, ale vzdušnicím a píšťalám se nestalo vůbec nic!“

VARHANY



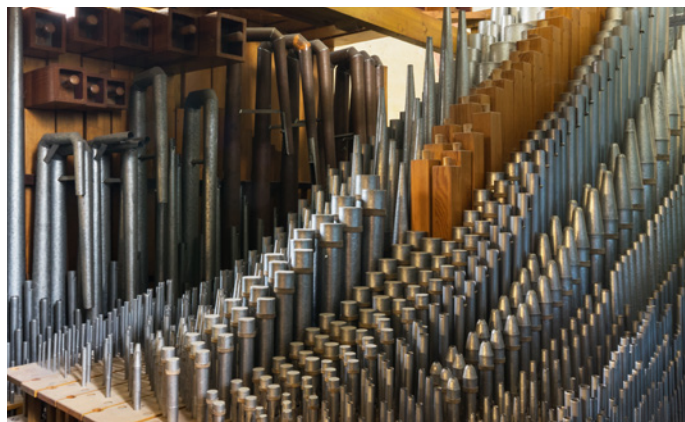
Část píšťalového stroje a pneumatické ovládání zásuvek.

Snad to byla boží vůle, která unikátní varhany na rozdíl od ostatního mobiliáře na poslední chvíli před destrukcí zachránila? Nebo snad zasáhl přímo dobrý duch velkého cestovatele, který nechtěl o „své“ varhany písecké milovníky vznešené varhanní hudby připravit? Nevíme.

Jedno je ale jisté, po povodni byl do varhan vsazen nový hrací stůl (původní stůl před varhanní skříní otočený o 180°) a vzduchotechnika vyrobena nová a ještě zlepšená, takže nadpozemský zvuk varhan může znít koncertní síní dál...



Nový hrací stůl.



Detailní pohled na píšťalový stroj.



Píšťalový stoj z nadhledu.



Elektromagnety ovládající ventily.

VARHANY



Čelní pohled na prospektové píšťaly.



Prospekt zezadu a doplňková vzdušnice.

ZÁZEMÍ



Bývalá sakristie, dnes prostor, kde se umělci připravují...



Bývalá márnice. V části jsou veřejné WC, v části zázemí...



Při letních houslových kurzech se zde kupříkladu i bydlí...

SLEDUJTE NÁS



Toto další, již druhé speciální číslo ČasoPísku, tentokrát o svatotrojické koncertní síni, vzniklo jednak z důvodů zrušení všech kulturních pořadů během „koronavirové krize“ v březnu a dubnu 2020, a také proto, abychom našim divákům přiblížili tuto krásnou, historickou stavbu i z pohledů méně známých, než jak mohou běžní návštěvníci během koncertů vidět a zažít.

Za velmi cenné informace týkající se „hanzelkových“ varhan děkujeme panu Ing. Miroslavu Hegerovi. Spoustu dalších informací ohledně kostela samotného najdete kupříkladu v Almanachu—750 let města Písku (TINA, 1993), část informací o renesančních malbách je z Jihočeského sborníku historického (1980 XLIX/2), informace o uměleckých realizacích 20. století pochází zejména z databáze Univerzity Pardubice & VŠCHT Praha dostupné na webu jejich projektu sochyamesta.cz

Historické fotografie jsou z fotoarchivu Prácheňského muzea v Písku, autorem všech ostatních je Ing. Tomáš Droppa.

Poděkování patří také Věře Malhocké, která již dlouhá léta připravuje (nejen) koncertní program pro Trojici a stará se o účinkující, návštěvníky nebo třeba i novomanžele tak, aby se v naší písecké koncertní a výstavní síni cítili co nejlépe...

Pro naše bezprizorní koncertní fanoušky během kulturní přestávky připravili Andrea Kovaříková a Tomáš Droppa.

~ ~ ~ ~ ~
Kulturní ČasoPísek e. č. MK ČR E 23608 | 999 výtisků
~ ~ ~ ~ ~

www.centrumkultury.cz